

JAG DRÖMMER OM FOLKHÖGSKOLAN (en följetong)

Stewe Claeson

Kapitel 9 En metafor för folkbildningen

"Etter mitt syn ligg ikkje fornyinga i norsk folkehøgskole i auka sosialpedagogisk innsats av det tradisjonelle, rutineprega slaget, men i ein fornya refleksjon over sjølve idégrunnlaget. Refleksjon – ikkje repetisjon!"
Olav Akerlie (1983)

Detta blir ett litet kortare mellankapitel. Det tänkta nionde kapitlet får bli det tionde för jag har under mellantiden deltagit i en folkbildningskonferens om nyttan av folkbildning. Nyttan – av folkbildning...

På konferensen hörde jag dels den alltid lika underfundigt kunnige som gedigne Bernt Gustavsson reda ut begreppet nytta, dels en ung validitetsexpert med Folkbildningsrådet som arbetsfält tala om vikten av att kunna mäta nyttan - !

Sedan hade jag lite svårt att somna. Drömmarna blev mest vakendrömmar, ni vet, man ligger där och åltar det man hört och klockan är halv tre på natten så det är för sent att ringa någon och diskutera och det är för jobbigt att stiga upp och skriva ned de invändningar och makalösa kommentarer som formulerar sig i skallen, och så blir det en trött morgon och det som var briljant, omskakande och viktigt ser blekare ut. Och vid frukostkaffet undrar man om det ens var rätt tänkt. Men ett par saker har inte lämnat mig och jag kan bara vädra mina funderingar så här, när jag vet att de som läser detta dels är gamla bekanta, dels är personer med lång folkbildningserfarenhet, och därmed, faktiskt, också erfarenhet av vad folkbildningen åstadkommit av – nytta!

Det var några påståenden som jag reagerade på. Ytligt sett verkade det plötsligt som om de sa samma sak, Bernt Gustavsson och validitetsexperten. Men redan under konferensen frågade jag mig om de verkligen tyckte lika, det var kanske bara formuleringarna som ekade varandra. Experten sa, efter att ha lyssnat till flera av konferensens inslag, att han börjat bli trött på att alltid höra om "hur det var förr", han tyckte inte att man hela tiden måste dra upp "hela folkbildningshistorien". Han visste inte "hur många gånger man kommit dragande med Oscar Olsson och hela historien". Idag handlade det "om nu 2013, om dagens krav, om hur man skulle och måste kunna värdera, validera de utbildningar som finns inom folkhögskolan." Och Bernt

Gustavsson sade, liksom i en bisats, liksom lite vid sidan av, liksom lite trött: "Man kan inte vara traditionalist."

I diskussionen efter validitetsexperten var det som om alla beskrev folkbildning som en lång räkka av år, av händelser, där en tid avlöses av en annan, en typ av undervisning ersätts av en annan, ett förhållningssätt gentemot kursdeltagare utvecklas till ett annat och ju längre fram man kommer desto mer har man avlägsnat sig från det som en gång var den klassiska folkhögskolan. Den folkhögskola som under, säg Aldéns tid, var den mest progressiva har ersatts gång efter annan, historiens gång har suddat ut det gamla och ersatt det med något modernare. Att då komma dragandes med Oscar Olsson är bakåtsträvande, konservativt, till och med reaktionärt. Men reaktionärt är något annat än att ha utvecklingen klar för sig. Här rör det sig ju inte om någon önskan från dagens folkbildare att återvända till en tidigare tid och en tidigare metod, för det går inte att gå tillbaka på det viset. (Det är bara dagens reaktionära regering som ger sig på ett sådant vågstycke och som, med viss framgång, nu lyckats återskapa det gamla klassamhället.) Nej det är inte den bilden av folkbildningens historia jag ser framför mig när jag hänvisar till Grundtvig och hans grundbegrepp. Man kan, menar jag, visst vara både traditionalist – och modern och samtida på samma gång. (Och i sanningens namn måste jag här lägga till att Bernt Gustavsson, när han påpekade att det skall ordnas ett Gösta Vestlund-seminarium på Tollare 2014, och vände sig till mig och sa att det klart att han i flera sammanhang betraktar också sig själv som "traditionalist". Temat för seminariet kommer för övrigt att vara på samma gång uråldrigt folkbildningsmässigt och skrämmande aktuellt: Att demokratisera demokratin!)

Denna dag letar jag efter den sinnebild, den liknelse, den starka metafor som kan förklara varför jag blev upprörd. Jag har hävdad i alla tider att den folkhögskola, som år efter år gör

samma sak, upprepar gamla föredrag och genomför samma lektioner, kommer att förtvina. Men frågan är – finns det sådana idag? I själva verket vet jag ingen skolform som ändrat sig så många gånger, i så många riktningar, sedan man kunnat konstatera - om på 1890-talet, på 30-talet, på 70-talet eller i dessa sena tider - att samtiden ställer krav på förändring, ställer krav på nya lösningar, ja, ingen skolform har visat sig så väl ägnad att möta nya krav och önskemål. Gång på gång. Ja detta behöver jag knappast säga till er, men så är det i alla fall.

Den bild jag personligen vill använda för utvecklingen är den att vi bär, inom oss, alla dessa faser, från Grundtvig via Oscar med skägget till Bernt Gustavsson, som ett träd bär sin ålder med sig. Längst in den livsviktiga, men inte längre direkt synliga kärnveden, och ytterst den sista sommarens friska bark med inslagna spikar och ristade hjärtan. Allt, på samma gång. Inget träd kan leva utan sina tidigare år, väder och "erfarenheter". Folkbildningen kan inte beskrivas som ett "därifrån och hit" där "där" förlorar sig i ett slags disigt adertonhundratals. Folkbildningen skall beskrivas som ett växande träd, en väldig ek, där styrkan och det allt vidare lövverket inte kan förstås utan trädets historia. Därför måste Oscar nämnas och Den Gamle och värdegrunden. Och har man värdegrunden med sig, för det är den som är kärnveden, ja då kan man ägna sig åt mycket, i alla riktningar, inom nya områden.

Trädet är min metafor. Vi är träd. Om vi är goda folkbildare. Annars kan man lika gärna ta jobb i den s. k. vanliga skolan, eller i någon av de kortsynta friskolorna.

Och – med tanke på nästa kapitel: utbildningarna är många, konstaterade validitetsexperten. En utbildning, många utbildningar. Men bildning kan inte sättas i pluralis. Det är värt att tänka på. Utbildningarna är många – men bildning är – ett?